

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för kommunikation och medier

Medie- och kommunikationsvetenskap

MKVK04:3

Kandidatuppsats

VT 2013

A reflection of perfection?

Narcissistiska självpresentationer på Instagram

Författare: Isabell Liakos

Handledare: Fredrik Miegel

Examinator: Fredrik Schoug

Sammanfattning

Samhällets utseendefixering växer allt mer och har tagit sig nya uttrycksformer genom sociala medier där utövarna och de drabbade i första hand är ungdomar och framför allt tjejer. Vår kultur idag är således en narcissistisk sådan som är individfokuserad och värdesätter utsidan framför insidan. Föreliggande uppsats ämnar skapa en förståelse för den narcissistiska kulturen utifrån självpresentationer på det sociala nätverket Instagram.

Syftet med uppsatsen är att studera hur tre unga kvinnors självpresentationer kan ses som ett uttryck för den narcissistiska kulturen. Under arbetets gång framkom gemensamma mönster i presentationerna vilka berörde framställningen av kroppen och ansiktet och uppsatsen fokuserar därför på att studera skillnaden i framställningen av dessa samt ansiktets och kroppens olika betydelse som två aspekter av den benämnda kulturen. För att kunna lyfta fram underliggande normer och dolda betydelser har en kvalitativ innehållsanalys utförts i kombination med en fallstudie där tre specifika fall i form av tre kvinnliga användare valts ut bland otaliga Instagramkonton som visar på samma tendenser.

Studien påvisar att framställningen av kroppen och ansiktet skiljer sig åt på så vis att kroppen synliggörs indirekt genom andra bilder, däribland träning och mat, som får representera den medan ansiktet blottas och framställs direkt. Det har framkommit att kroppen i en utseendefokuserad kultur blir till en moralisk plikt, ett föremål som måste vårdas vilket är hårt bundet till normer kring den kvinnliga kroppen. Ansiktet och andra sidan tillåts att visas offentligt eftersom dess betydelse är förknippat med personligheten och unikhet vilket narcissistiskt sett är värdefullt och inte lika normstyrt. Trots skillnader i betydelse har det visat sig att framställningen av kroppen och ansiktet samverkar genom att de båda används i jakten på bekräftelse vilken är central och inte minst fundamental i en narcissistiskt präglad kultur.

Nyckelord: kroppen, ansiktet, normer, identitet, moraliskt förfall, narcissistisk kultur, personlighet, bekräftelse, uppmärksamhet, idealisering, Instagram, sociala medier, kvinnan

Titel: A reflection of perfection? Narcissistiska självpresentationer på Instagram

Författare: Isabell Liakos

Uppsatsen författad vid: Institutionen för kommunikation och medier, Lunds Universitet

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Tidigare forskning	5
2. Studiens genomförande	6
2.1 Kvalitativ innehållsanalys	6
2.2 Urval och avgränsning	7
2.3 Metodkritik och svårigheter	9
3. Teoretiskt ramverk	9
3.1 Från ett Vi till ett Jag.....	9
3.2 Narcissistisk självpresentation	10
3.3 Kroppen och ansiktet.....	11
4. A reflection of perfection?	11
4.1 Kroppen	12
4.1.1 Synlighet utan synlighetsgörande	12
4.1.2 Nej, det är inte kladdkaka	16
4.2 Ansiktet.....	20
4.2.1 En egocentrisk aktivitet	20
4.2.2 Den odiskutabla huvudrollen	25
5. Moraliska vs Individuella självporträtt	31
6. Referenser	35

1. Inledning

I en tom gymnastiksal står två unga tjejer kvar efter ett gympass. De går till bänkarna där deras väskor är placerade och letar fram sina mobiltelefoner för att börja fotografera den ödsliga salen, sina träningskor och sina ansikten. Att gymmet snart stänger och ska släckas ned tycks inte spela någon roll. Efter att ha tagit otaliga fotografier på sig själva hörs koncentrerade diskussioner: ”Ska du lägga upp den där?”, ”Ja okej, men då lägger jag upp den här bilden på mig”, ”Eller ska jag ta en till?”, ”Kolla här, tycker du att den här blev bra?”, ”Postar du den på bloggen? Eller ska du posta den på Instagram?”. Först när det konstaterats vilken bild som är duglig nog att publiceras lämnar tjejerna salen, dock utan att släppa blicken från sina mobiltelefoner.

Detta hade kunnat vara början på en nutida ungdomsroman men är i själva verket en sann och inte sällan förekommande historia. Det talas ofta om hur vårt samhälle är och blir allt mer utseendefixerat, att det som värdesätts är utsidan till nackdel för insidan och att främst ungdomar hamnar i skottzonen för denna fixering. Om ovanstående historia är ett modernt exempel på hur kulturen är präglad av en genomgripande narcissism som styr ungdomars vardag är sagan om Snövit dess moder. Den elaka drottningens replik ”Spegel, spegel på väggen där, säg mig vem som vackrast i landet är” hör hemma i denna klassiska barnsaga men illustrerar i själva verket ett fenomen som kommit att dra sin knut allt hårdare om vår kultur. Idag vill vi inte bara se bra ut utan vad vi oupphörligen jagar är likt den elaka drottningen en bekräftelse på vårt yttre, en klapp på axeln som försäkran om att vårhängivna ansträngning till att forma en tilltalande utsida lönar sig.

Verktygen för att söka denna bekräftelse är idag fler än någonsin mycket på grund av den tekniska och mediala utvecklingen. Det är allmänt känt att medierna besitter stor makt i hur verklighetsuppfattningar konstrueras samt hur normer cementeras och genren sociala medier är inget undantag. Ett förhållandevis nytt fenomen är det sociala nätverket Instagram som under det senaste året vuxit explosionsartat. Servicen används som en applikation i mobiltelefonen och konceptet går ut på att genom att skapa sig ett användarkonto kunna dela med sig av de bilder man tar. I januari 2013 hade Instagram hela 90 miljoner aktiva användare och varje dag publiceras enligt företaget 40 miljoner bilder (Tsukayama 2013). Som fenomen är den narcissistiska kulturen ingen nymodighet utan har betonats redan sedan 70-talet då Christopher Lasch skrev sitt kritiska verk om kulturen i fråga (Lasch 1981). Vad som dock skiljer sig gentemot det förgångna är att narcissismen i dagens samhälle tagit överhand mer än någonsin och blivit ett allt mer dominerande, för att inte tala om självklart inslag i unga

människors liv, mycket till följd av ny teknik och nya sätt att presentera sig själv. I dramaturgiska ordalag kan Instagram således sägas ha blivit en arena för det narcissistiska skådespel som genomsyrar vår vardag där egot står i centrum. Utvecklingen är påtaglig och sker här, nu. I tidskriften TIME, vol. 181 nr. 19, publicerades så sent som i maj 2013 en artikel om den så kallade ”The Me Me Me Generation” där hårda fakta poängterade att narcissistisk personlighetsstörning ökat bland unga, att diagnossiffran är tre gånger så hög bland tjugoåringar i jämförelse med den generation som nu är 65 år och över (Stein 2013). Att ett erkänt nyhetsmedium som TIME ägnar framsida och en sex sidor lång artikel till problematiken kring den narcissistiska generationen vittnar om och understryker ämnets aktualitet och det faktum att det är av betydande vikt att studera. Artikeln utkom i slutskedet av uppsatsarbetet och därmed fanns det ingen vetskap om de statistiska siffrorna då studien påbörjades vilket emellertid bekräftar relevansen av den studerade företeelsen. Statistiken vittnar om och är en indikator på den yngre generationens självbekräftelsebehov som blivit allt mer substantiellt i uppkomsten av sociala nätverk. I detta bekräftelsesådespel är det som på Instagram framträder tydligast en fixering vid att på olika sätt representera kroppen och ansiktet. Uppsatsen fokuserar därför på att studera dessa som två aspekter av den narcissistiska kulturen.

1.1 Syfte och frågeställning

Mot bakgrund av det ökade intresset för den yngre narcissistiskt präglade generationen är syftet att med utgångspunkt i tre unga kvinnors självpresentationer på Instagram studera hur dessa presentationer kan ses som ett uttryck för en narcissistisk kultur. Eftersom det som framträtt tydligast i presentationerna är framställningen av kroppen och ansiktet utgår uppsatsen från följande frågor: Hur kan man förstå skillnaden i de förmedlade representationerna av kroppen och ansiktet? Vad har kroppen respektive ansiktet för betydelse i den narcissistiskt formade kulturen?

1.2 Tidigare forskning

I boken *The Narcissism Epidemic: Living in the Age of Entitlement* skriver Jean M. Twenge (2009) om en ny utveckling av narcissism bottnad i den unga generationen och utvecklingen av sociala medier, i huvudsak Facebook och MySpace. Twenge kan i mångt och mycket sägas vara en modern pionjär på området och uppsatsen utgår mycket från författaren i och med hennes applicering av den narcissistiska kulturen på sociala nätverk. Utöver Twenge har forskning gjorts på området bland annat av Laura E. Buffardi (2008) som i artikeln *Narcissism and Social Networking Web Sites* studerar hur narcissism uttrycks på Facebook

utifrån hur socialt aktiva medlemmarna är och hur mycket de promotar sig själva på sina profiler. En liknande studie, *Self-Presentation 2.0: Narcissism and Self-Esteem on Facebook* av Soraya Mehdizadeh (2010), behandlar hur personlighet och identitet, mer exakt narcissism och självkänsla, manifesteras på webbsajten Facebook genom att analysera medlemmars självpresentationer. Därutöver studerar Cowan-Jenssen och Goodison (2009) i artikeln *Narcissism: Fragile Bodies in a Fragile World* hur narcissistiskt beteende finns inbäddat i västerländsk kultur bland annat i media, ökningen av plastikkirurgiska ingrepp, kändiskulturen, varukonsumtion samt fixeringen vid framgång. Gällande kropp och ansikte finns en lång tradition av studier. Företrädarna på kroppsområdet är Turner (1984) och Featherstone (1994) som i sina verk *The Body and Society* samt *Kultur, kropp och konsumtion* skriver om kroppens betydelse i det moderna samhället, där den sistnämnda fokuserar på kroppen i konsumtionskulturen. Tidigare forskning går även att finna om ansiktet med Georg Simmel (1965) i spetsen som så tidigt som i början på 1900-talet skrev essän *The Aesthetic Significance of the Face* om ansiktets betydelse med utgångspunkt i konsten och på senare år bland annat Margaret Werths (2006) artikel *Modernity and the Face* vilken behandlar representationer av ansiktet utifrån litteratur, film och konst. Det går således att finna tidigare forskning på både kroppen respektive ansiktet separat men vad som är svårare att finna är studier som sätter dem i relation till varandra. Ambitionen med föreliggande uppsats är därför att ersätta avsaknaden genom att studera skillnaden i framställningen mellan kroppen och ansiktet, applicerat på sociala medier och i relation till den narcissistiska kulturen. På så vis knyter studien samman trådar som är utforskade men som ännu inte bundits ihop: narcissism, sociala medier, kroppen samt ansiktet. Därutöver har tidigare studier som framgång fokuserat i huvudsak på Facebook vilket gör att den aktuella uppsatsen bidrar till fältet genom dess utgångspunkt i Instagram.

2. Studiens genomförande

2.1 Kvalitativ innehållsanalys

För att kunna besvara frågeställningarna och uppnå syftet med studien har jag använt mig av en kvalitativ innehållsanalys. Denna metodform gör det möjligt att studera medietexter, vilka utgörs av både bilder och skriven text, på en mer detaljerad och konsekvent nivå för att nå förståelse för vad de berättar och hur de kan uttrycka något om samtiden. Forskaren studerar de valda texterna och återger noggrant deras innehåll vilket tolkas utifrån forskarens kompetens som är präglad av dennes teoretiska utgångspunkter. Precis som metodnamnet

antyder är det just det innehållet som förmedlas i texterna som är det viktiga (Østbye et al. 2004). I urvalet av bilderna på Instagram kunde tydliga presentationsformer urskiljas som återkom oftare än andra vilka berörde framställningen av kroppen och ansiktet. Det som slog mig var framför allt skillnaden i framställningen av de två vilket ledde till att jag beslutade mig för att studera denna företeelse närmare. Representationerna av kroppen och ansiktet granskades systematiskt upprepade gånger för att sedan analyseras utifrån teoretiska ansatser berörande narcissism, självpresentation, identitet, kroppen samt ansiktet. På så vis lyftes de förmedlade representationerna fram präglade av det teoretiska ramverket. Den kvalitativa innehållsanalysen utmärks av den hermeneutiska traditionen som betonar att verkligheten är tolkningsbar och det går därför inte att komma fram till ett slutgiltigt och fixerat svar om varför företeelser i samhället tar sig uttryck så som de gör. Uppsatsen har även fallstudieinslag eftersom det jag gjort är att fokusera på tre specifika fall för att systematiskt kunna granska hur dessa fall är två möjliga uttryck för en narcissistisk kultur (Merriam 1994).

När det kommer till medietexter är det sällan de är tomma utsagor. Under ytan vilar betydelser, budskap och innebörder som håller sig gömda för det öga som inte granskar. Innehållsanalysen i kombination med fallstudien möjliggör ett blottläggande av det som finns i det fördolda vilket gör att jag som forskare kan finna underliggande normer och sociala konventioner som styr representationerna av kroppen och ansiktet. Metoden producerar inte bara kunskap om de dolda betydelsernas existens utan öppnar också upp för insikter om hur betydelserna är kopplade till varandra och vilka principer de vilar på. När underliggande normer och strukturer lyfts upp till ytan blir det möjligt att ifrågasätta det som människor tar för givet och anser som normalt så för att komma åt det som inte är märkbart vid en första anblick är en kritisk blick följaktligen ytterst vitalt (Østbye et al. 2004).

2.2 Urval och avgränsning

Som grund för studien har jag utgått från tre användare på Instagram för att kunna belysa hur representationerna av kroppen respektive ansiktet förmedlas. Att just mediet Instagram valts bottnar i att det är ett relativt nytt fenomen och ett nytt verktyg för att framställa sig själv. Till skillnad från Twitter består Instagram av bilder med enbart en tillhörande, kort beskrivande text vilket lämpar sig bra då uppsatsen studerar självpresentationer. Visuellt material är att föredra eftersom det skapar ytterligare en dimension i jämförelse med endast skriven text. Som socialt medium fungerar Instagram till viss del annorlunda än andra sociala medier på så vis att användarna inte alltid har sitt riktiga namn som är fallet med exempelvis Facebook. Istället väljer många att ha egenvalda användarnamn och för att finna olika användare krävs

att man vet vad denna person heter på Instagram. För kunna hitta användare valde jag att söka på så kallade hashtags, ett nummertecken som skrivs före valfritt ord och som vid sökning genererar samtliga bilder som använt just den hashtagen. Urvalet har avgränsats till svenska användare för att hålla materialet så enhetligt som möjligt då personer från skilda länder kan innebära kulturella skillnader i hur man väljer att presentera sig själv. Genom att hålla mig till svenska användare blir det tydligare hur dessa framhäver gemensamma tendenser i den västerländska kulturen.

Fallen valdes ut efter en omfattande och grundlig granskning av hur personer presenterar sig på Instagram och genom att lyfta fram de presentationer som påträffats som vanligt förekommande har jag via min användning av tre faktiska fall kunnat visa på två uttryck för en narcissistisk kultur. I genomgången av otaliga, närmare hundra, användare framkom att det bland unga tjejer fanns en tendens att lägga ut mycket bilder som berör träning och nyttig mat vilket är kopplat till framställningen av kroppen samt att många lade upp bilder på sina ansikten. Eftersom tendensen är tydligast bland unga tjejer i de övre tonåren, cirka 16-19 år vilket är känsliga åldrar när det kommer till identitetsskapande, samt utifrån det faktum att unga tjejer är de som står vid frontlinjen i kulturens utseendefokusering valdes tre kvinnliga användare i det nämnda åldersspannet ut. I studien är det inte själva användarna som är fokus utan de bilder som de lägger ut, med anledning av detta har de tre tjejernas användarnamn bytts ut och ersatts med påhittade namn.

Bilderna återges i uppsatsen i en kortare text som beskriver vad bilden föreställer samt vad som står i texten under bilden. I de fall då det funnits kommentarer till bilderna och dessa har varit intressanta att framhäva utifrån vad som vill påvisas har jag återgett även dessa. I övriga fall beskrivs enbart bild och användarens tillhörande bildtext. Via skärmdumpar har bilderna sparats och upprepade gånger granskats och separat bilaga med dessa lämnas vid förfrågan. Det är i sin tur endast möjligt att komma åt bilderna ifall användarna har så kallade ”öppna” profiler och därför har användare med sådana profiler valts ut. När det kommer till tidpunkter för när bilderna publicerats gäller speciella begränsningar eftersom bilderna på Instagram inte visar exakta datum utan enbart veckor. På fyra olika bilder kan det således stå ”7 v” vilket betyder att bilden lades upp för sju veckor sedan men man kan inte veta ifall dessa fyra bilder lades upp under samma dag eller på olika dagar och inte heller exakt vilken dag eller vilket datum. I beskrivningen av bilderna anges därför inte datum eftersom tiden för bilduppladdningen förändras i takt med att veckorna går.

2.3 Metodkritik och svårigheter

Den kvalitativa innehållsanalysen, tillsammans med andra kvalitativa metodformer, kritiseras ofta för att vara subjektiv i och med utgångspunkten att företeelser är tolkningsbara. Eftersom tolkningen är en essentiell del i arbetet innebär det att en företeelse kan studeras ur samma synvinklar men av olika personer vilket kan ge upphov till skilda slutsatser. Således kan resultatet av studien påverkas av forskarens tidigare kunskap inom området samt dennes personliga värderingar (Østbye et al. 2004). Studiens metod måste dock väljas utifrån vad som åsyftas att studera och eftersom målet är att förstå en aspekt av samhället, den narcissistiska kulturen, är den valda metoden med dess tonvikt på tolkning nödvändig för att på ett så tydligt sätt som möjligt kunna belysa varför fenomenet ser ut som den gör.

Användarna som studerats har öppna profiler vilket gör att bildmaterialet är offentligt och kan ses av vem som helst. Det personliga Instagramkontot är det användaren själv som styr över vilket emellertid innebär att denne när som helst kan stänga sin profil och göra den privat vilket betyder att man för att kunna se bilderna måste skicka en förfrågan om att få följa personen i fråga. Detta hände i ett av fallen i slutet av arbetet och jag blev därför tvungen att skicka en förfrågan som av användaren blev accepterad. Eftersom denna tjejs bilder redan hade använts i analysen har jag utgått från att hennes profil var öppen när studien påbörjades även fast den ursprungliga utgångspunkten var att studera användare med öppna profiler. Således fortsatte bilderna att studeras trots att de inte längre fanns tillgängliga för offentlig beskådan. I och med att användaren accepterade mig hade jag fortfarande tillgång till bilderna och kunde därigenom ta skärmdumpar av dem och på så vis fullfölja analysen av materialet.

3. Teoretiskt ramverk

3.1 Från ett Vi till ett Jag

Narcissism är inget nytt begrepp som uppkommit på senare år utan har sina rötter långt tillbaka i antikens Grekland med Narcissus som var förälskad i sin egen spegelbild. När det talas om narcissism är det inte sällan i förhållande till den personlighetsstörning begreppet är förknippat med vilket kan sägas vara den allmänt kända, kliniska formen av narcissism. Vad denna studie behandlar är dock inte hur narcissism som personlighetsdrag skymtar bakom de visuella självpresentationerna men däremot hur dessa presentationer kan tänkas vila på och ha sin upphovsmakare i en narcissistiskt formad kultur.

Begreppet narcissism som sådant handlar om en hos individen överdriven tro på det egna självförtroendet, att denne både är och ser bättre ut än andra vilket narcissisten vill få

bekräftelse på, en bekräftelse som denne dessutom förväntar sig att få (Twenge 2009). I boken *Den Narcissistiska Kulturen* som första gången kom ut 1979 skriver Christopher Lasch om den narcissistiska kulturens frammarsch och hur denna bland annat uppkommit av att det kulturella fokuset skiftat från att ha varit centrerat kring kollektivet och sociala band till att individen hamnat mer i centrum. En av förklaringarna till detta menas ligga i upplösningen av familjen och borttyndandet av auktoritära föräldrar vilket var typiskt för det traditionella samhället (Lasch 1981). Twenge (2009) framhåller vidare att den narcissism som genomsyrar det moderna samhället i hög grad har förstärkts och vidareutvecklats genom människans fascination för kändiskultur där det som värdesätts är individuella prestationer, men också på grund av framväxten av sociala medier vilka har omformat standarden för hur man väljer att presentera sig själv. Författaren påpekar även det faktum att ”den narcissistiska epidemin” i högsta grad drabbat tjejer och däribland framför allt tonåringar. Laschs teorier kring den narcissistiska kulturen är som framgår några år gamla men än lika relevanta idag och jag har därför använt de resonemang han för tillsammans med Twenges mer samtida narcissismteori som sätter den narcissistiska kulturens utseendefixering i relation till dagens mediesamhälle. Vad de har gemensamt är att de båda illustrerar hur kulturen främjar ett ständigt uppmärksamhets- och bekräftelsesökande som för individen är nödvändigt i syfte att kunna erhålla ett intyg om att det jag som man väljer att representera visuellt är socialt accepterat.

3.2 Narcissistisk självpresentation

För att nå en djupare förståelse för användandet av bilder som representerar kroppen samt bilder på ansiktet har perspektiv på den narcissistiska kulturen kombinerats med teorier kring självpresentation. När människor visar upp sig för andra, vare sig det är öga mot öga eller via sociala medier, är målet att skapa ett beständigt och fördelaktigt intryck som åskådarna är ämnade att tro på vilket görs genom att man accentuerar vissa aspekter av sig själv och låter andra hamna i skymundan (Goffman 2004). Erving Goffman behandlar självpresentationer i ljuset av vardagslivets direkta interaktioner och menar att vardagen kan liknas vid en scen där individer ägnar sig åt framträdanden men i denna studie appliceras presentationerna istället på den uppvisning som sker genom det sociala mediet Instagram. Genom att styra intrycket av sig själva kan individen framhäva en så tilltalande bild av sig själv som möjligt vilket talar för ett sätt att styra ett narcissistiskt intryck. I förhållande till självpresentationerna och det bekräftelsesökande som sker genom dem uttrycks och reproduceras individens identitet på så vis att identitetsskapandet via bildmässigt uppdaterande arbetar med att ge svar på frågan ”vem är jag?”. Giddens (1999) menar att självidentiteten i det moderna samhället är präglad

av att vi dagligen tvingas att välja ett jag, eller vem vi vill framställa oss som, och att individen i viss mån får hjälp i denna valbarhetens snårskog genom samhälleligt uppsatta riktlinjer och konventioner kring hur man bör vara. Goffmans perspektiv på självpresentation och Giddens resonemang gällande självidentitet genomsyrar hela studien och gör det möjligt att bringa klarhet i den narcissistiska framställningen av kroppen och ansiktet.

3.3 Kroppen och ansiktet

Under arbetets gång har det framkommit att kroppen och ansiktet båda exponeras men att ansiktet blottas direkt medan kroppen synliggörs indirekt genom andra bilder som får representera den. Med anledning av detta har jag använt mig av perspektiv på kroppen respektive ansiktet för att nå insikt i och få djupare förståelse för dess olika betydelse i kulturen. Enligt Featherstone (1994) är dagens samhälle starkt präglad av bilder och bland dem framför allt bilder på kroppen vilka sätter den normstyrda standarden för vad som i kroppsliga mått anses attraktivt och eftersträvansvärt. I och med att individen oupphörligen matas med dessa bilder till stor del genom media blir det nästintill omöjligt att inte låta sig påverkas av dem och inkorporera bilderna i jaget som ett ideal för hur kroppen bör se ut. Featherstone moraliserar kring kroppen i sitt resonemang och menar att den ideala bilden av kroppen, vältränad och slank, inte bereder minsta plats för slapphet eftersom slapphet bryter mot konventioner för hur i huvudsak den kvinnliga kroppen ska vara gjuten och hur den bör upprätthållas. För att bringa ytterligare klarhet i moraliseringen av kroppen har Tsëelon (1998) och Macdonalds (1995) infallsvinklar kring kvinnans synlighet och de krav som därigenom ställs på henne använts. I syfte att förstå ansiktets betydelse i förhållande till kroppen har jag huvudsakligen utgått från Simmels (1965) filosofiska diskussion om ansiktets unika förmåga att uttrycka enhetlighet och personlighet vilket kopplas till individens strävan efter att upprätthålla ett visst intryck för att på så vis nå bekräftelse. För att nyansera förståelsen för ansiktets betydelse har den äldre, grundläggande ansatsen kompletterats med resonemang hämtade från Schoug (2001) och Siegel (1999) som samtidigt gör betydelsen av ansiktet och sätter det i relation till det moderna samhället.

4. A reflection of perfection?

De användare som ligger till grund för studien är onekligen olika personer med skilda karaktärsdrag och livshistoria men vad de har gemensamt är att de väljer att presentera sig själva på ett nära identiskt sätt. Bildströmmen på användarnas instagramkonton är en mix av olika motiv som på ett eller annat sätt ska illustrera personens liv och vardag och vad som i

detta bildspel framträder tydligast är de bilder som är förknippade med kroppen genom träning och hälsosam mat samt bilder på det egna ansiktet. Tränings- och matbilderna kan sägas statuera exempel på hur en hälsodiskurs genomsyrar användarnas dagliga liv där fokus är centrerat kring kroppen vilken presenteras och synliggörs genom undvikandet av att visa upp den. Vad som istället tillåts ta synlig plats i användarnas presentationer av sig själva är ansiktet och det har därmed framkommit att det föreligger en dualism mellan kroppen och ansiktet vilkas skilda betydelse vilar på olika grunder samtidigt som de samverkar för att uppnå ett ömsesidigt mål.

4.1 Kroppen

I en uppsjö av instagramkonton visar de tre fallen på hur samma tendenser återkommer där en viss typ av bilder dominerar hela den visuella livsberättelsen. Hade användarnas bildflöde varit en skrivuppgift i skolan hade de säkerligen trots gå efter samma mall karakteriserad av en näst intill identisk röd tråd. En av dessa gemensamma tendenser som går att urskilja berör som nämnts träning och fokuset på att presentera ett fysiskt aktivt liv. I det moderna samhället ställs vi dagligen inför nya val och alternativ när det kommer till konstruktionen av vår identitet där viss vikt läggs vid vilka val vi gör men där tyngdpunkten främst ligger på att välja (Giddens 1999). Samhället försätter många gånger individen i ett förvirrat tillstånd men Giddens menar att tillståndet inte behöver vara konstant utan att begreppet livsstil kan vara ett hjälpmedel i denna förvirring, en guidning i djungeln av val. Detta genom att livsstilar ger individen färdigkonstruerade riktlinjer för hur man bör vara och hur man ska konstruera sin livshistoria.

4.1.1 Synlighet utan synlighetsgörande

Att användarna uppvisar en enhetligt aktiv livsstil syns genom de bilder som berör träning men även genom bilder på nyttig mat som ett tillhörande, och ytterst nödvändigt, attribut vilket senare kommer att beröras. De tränings- och matrelaterade bilderna vittnar om en strävan efter att uppnå det typiska kvinnoidealet som handlar om att ha en vältränad och slank kropp representabel nog att visas upp offentligt. Gemensamt för samtliga av användarna när det kommer till träningsbilderna är att det är just strävan som synliggörs och man kan således tänka sig att kroppen är duglig nog att visas först när ett slutgiltigt resultat uppnåtts som individen är nöjd över. Till dess får andra motiv tala:

Mikaela lägger ut en bild på en löpbandsskärm som med digitala siffror visar hur lång tid och sträcka hon har kvar att springa, vad hennes puls ligger på samt hur många kalorier hon bränt. Under bilden

finns bildtexten som utgörs av enbart hashtags där det står: ”#tränar #tredje #dagen #i #rad #duktig #tjej #beach #2013” (smileys: blinkande gubbe och tummen-upp)

I samma anda lägger Emelie upp en närbild på enbart den del av löpbandet som visar antal förbrända kalorier, tid och distans där det står: ”10.19”. Texten under lyder: ”10.2 km igår. Hurtigt värre (gubbe som springer, arm som spänner muskeln och två hjärtan) #workout #exercise #training #tired”

Josephine lägger ut en bild i collageform med tre små bilder. Den ena bilden visar Josephines ansikte med hörlurar i öronen och en vattenflaska i handen, den andra bilden visar precis som övriga användare löpbandet med dess digitala siffror och den tredje bilden är tagen uppifrån och visar de träningsbyxbeklädda benen med tillhörande rosa gymmaskor. I bildtexten står det: ”Gym klart 800 kalorier gone, timma på bandet och dödade benen med knäböj! (smileys: arm som spänner muskeln och en hand som gör peacetecken) #leg #legs #workout #go #hard #or #go #home #fitness #summer #2013 #here #i #come”

Det duger således inte att nämna att man har tränat, det ska kunna bevisas och användarna gör det inte genom att visa upp den kropp som utfört träningen utan genom att fotografera löpbandet som ett tecken och konkret bevis på den fysiska aktiviteten. De återkommande texterna ”#beach2013” illustrerar den strävan som påpekats där bilderna och denna typ av undertext vittnar om hur viktigt det är för individen att framställa sig som målinriktad eftersom lathet i det moderna samhället är bannlyst, eller som Featherstone (1994:121) menar, att lathet vittnar om att individen inte underhåller sin kropp vilket tyder på ”moraliskt förfall”. Att visa att man jobbar aktivt för att sköta sin kropp kan tolkas utifrån Goffmans (2004) teorier om hur individen väljer en viss fasad i sitt framträdande och på så vis spelar en roll där målet är att publiken ska tro på den spelade rollen och därutefter bedöma individen på ett visst sätt. Målet är således att få följarna på Instagram att tro på det jag som användarna visar upp, ett jag som lever efter de kulturella deviserna om hur viktigt det är att hålla sin kropp i trim.

Precis som inom livsstilsbegreppet innebär en roll i Goffmanska termer att det finns ett antal riktlinjer för hur denna roll bör spelas och individen gör därför bäst i att följa dessa. En viktig komponent att rätta sig efter i den träningsinriktade livsstilen och rollen är, utöver konkreta bildbevis på fysisk aktivitet, motivationen till att uppnå ett ideal. Likt den sporrande hashtagen ”#beach2013” som bevisar strävan lägger användarna upp bilder som inte föreställer dem själva men som visar texter och bilder vilka agerar en slags inspirationskälla, ett uppmuntrande till att fortsätta att kämpa för att underhålla kroppen:

Emelie lägger ut en bild med grön bakgrund och vit text som säger: Make a choice, Set a goal, Start working. Timetogetfit@instagram. Texten under bilden lyder: "Tillbaka till gymmet idag! (smileys: arm som spänner muskeln och en bikini) #fitspo #fitspiration #workout #exercise #woopwoop"

Josephine lägger ut en bild på en mycket slank och trimmad kvinnokropp med stora bröst iförd svarta trosor och rosa linne som dras upp så att magen syns. Mitt över bilden står texten: When you're struggling: Imagine your dream body. Undertexten lyder: "Gym daxx (smiley: knytnäve) #time #to #get #fit #kickass #fitness #run #helthy #workout"

Emelie lägger ut en rosa bild med rosa text som säger: I'd rather be covered in sweat at the gym than covered with clothes on the beach. Time2getfit@instagram. Undertexten lyder: "Snart gym-time! #workout #fit #fitness #sweat #beach #beach2013 #healthy #slim #motivation #inspiration #fitspo #fitspiration #woho #run #bitches"

Vikten läggs vid hur användarna genom träningsinspirationen ska få hjälp att uppnå den så kallade drömkroppen och tillsynes små ord som "slim, healthy, fit" representerar i själva verket en stor oas av enspåriga kulturella normer som ställer krav på hur framförallt den unga kvinnan ska se ut och vad hon ska prestera. Tseëlon (1998) riktar fokus mot detta och talar om hur kvinnan ständigt känner sig iakttagen och synlig vilket gör att hon måste lägga ned energi på att göra ett utseendemässigt tillfredsställande intryck på sin omgivning. För att kunna göra ett bra intryck krävs att hon agerar i enlighet med och ser ut enligt samhällets uppsatta regler för de attribut som definierar kvinnan där fokus centreras kring kroppen i dess ideala gjutning. De unga instagramanvändarnas bildupplägg är ett tydligt exempel på hur kvinnan redan i tonåren indoktrinerats till att följa regelverket för att accepteras av omgivningen och för att nå den narcissistiska självbekräftelsen. Med inspirations- och träningsbilder uppvisar de motivation till och konkreta bevis på att de ständigt arbetar sida vid sida med rådande konventioner som ett bevis på att de duger och är förtjänta en plats i samhället. Ord som används under träningsbilderna i form av "woopwoop" och "woho" är onekligen ord av positiv ton och det framstår som att den fysiska aktiviteten inte är en börda, något som personerna ägnar sig åt bara för att de "måste", utan att de med glädje tar sig till gymmet. Bilder av drömkroppen som mental och direkt inspiration ger individen möjlighet att hela tiden kunna jämföra sig själv med vad som är samhällets bedömning av attraktivitet vilket medför att de motiverande bilderna "utgör ständiga påminnelser om vad vi är och vad vi ännu, och vi anstränger oss, kan bli" (Featherstone 1994:113). Den positiva attityden kan anses fungera som ytterligare en skjuts jämte inspirationsbilderna och tillsammans konstituerar de

den angelägenhet som är grundläggande för att individen ska kunna undvika kroppslig försämring; det skrämmande tecknet på slapphet.

Eftersom den narcissistiska kulturen lägger stor vikt vid det yttre och framför allt ett attraktivt sådant (Twenge 2009) blir denna angelägenhet, strävan och motivation än mer viktig eftersom det håller individen borta från den oönskade kroppsliga försämringen vilken har makten att stänga portarna till det åtråvärda liv och den sociala uppskattning som skymtar vid horisonten. Det är således betydande att kunna bevisa motsatsen till slapphet – aktivitet. Ett eventuellt kroppsligt förfall hade för individen varit förödande eftersom det utestänger denne från uppskattning och acceptans samt den narcissistiskt essentiella uppmärksamheten. Förhållandet påverkar jaget i och med att kroppen är starkt bunden till identiteten på så vis att ”den normstyrda kontrollen av kroppen är ett grundläggande medel för att bevara självidentitetens biografi” (Giddens 1999:73). Att låta kroppen förfalla genom bristande uppehållande av den medför således risken att den normerade jagskapelsen vittrar sönder och det är då ingen annan än individen själv, och bara denne, som bär skulden. På grund av att vår kultur lägger fokus på individen innebär det att framgång hyllas med hänvisning åt individuella prestationer och i samma anda är det individen som beskylls vid misslyckande och felsteg. I det moderna samhället har ribban har höjts för vad som utseendemässigt inte är okej och däri är en icke-underhållen kropp ovälkommen. För den unga kvinnan är det således lika vitalt att se till att kroppen följer samhällets normer som att sova och äta (Tsëelon 1998). Relationen mellan kroppen och identiteten handlar därför om förmågan att kontrollera kroppen, att kunna tygla den likt en bångstyrig hund.

Genom att välja, eller åtminstone genom att framställa det som att de har valt, en fysiskt aktiv livsstil blir denna en ledande hand för användarna i skapandet av en självidentitet. Ovan har enbart några utdrag valts från användarnas instagramkonton men bilder av samma kategori återkommer otaliga gånger. Detta bilduppdaterande faller samman med den reflexivitet Giddens (1999) benämner som typisk för det moderna samhället. Att dagligen reproducera sin identitet via bilder blir till ett sätt för användarna att övertyga andra, men kanske framför allt sig själva, om att de existerar. Existensintyget är i sin tur vad hela den narcissistiska kulturen i mångt och mycket går ut på, att berätta för omvärlden att man finns där en ”se mig!”-mentalitet ligger till grund. Det handlar dock inte enbart om det grundläggande existensberättigandet som sådant utan vad det så även handlar om är att övertyga den föreställda publiken om att existensen sammanfaller med de krav som ställs utifrån, att man finns och är värdig uppmärksamhet. Lasch (1981:67) väljer orden väl:

”Fotografiska bilder förser oss med bevisen på vår existens, och utan dem skulle vi finna det svårt att ens rekonstruera en personhistoria”.

4.1.2 Nej, det är inte kladdkaka

Som påpekats är ytterligare en utmärkande egenskap för framställningen av kroppen nyttig mat och behovet av att visa upp förekomsten av denna:

Mikaela lägger ut en bild på en tallrik fylld med skivor av kiwi, apelsin, vindruvor och andra frukter.

Bilden har ett mjukt ljus över sig och undertexten består av hashtags: ”#frukt #är #bra #frukt #är #gott”

Josephines instagram flödar av bilder på frukt och bär i alla former och färger. En av bilderna hon lägger upp föreställer ett glas med smoothie och en tallrik med apelsinskivor, i ena hörnet skymtar en

bärbar dator. Undertexten lyder: ”Nu du jävla julhull, nu ska du bort!!!! #no #more #jävla #fett #smoothie #orenge #mums”

Samma användare lägger även upp en närbild på jordgubbar, vindruvor och blåbär med texten:

”Jäkla jobbigt att vara nyttig (smiley: gubbe med ögon formade till hjärtan) eller...”

Det framstår som att Mikaela med texten ”frukt är bra frukt är gott” vill övertyga sig själv om att frukt inte bara är bra för hälsan utan att frukten även innebär en positiv smakupplevelse och följaktligen är nyttigheten inte någonting hon lever efter enbart för måstets skull utan ätandet rättfärdigas med att det dessutom är gott. Undertexten kan i det närmaste liknas vid en uppmaning både till självet och till andra om att äta mer nyttigt, något som i kulturen bör vara en självklarhet för alla. Den förstnämnda av Josephines bilder med tillhörande text illustrerar en smått aggressiv frustration över att ha hamnat utanför kroppsidealet. Det frustrerade yttrandet kan ses som ett avslöjande om att den uppvisade rollen eller livsstilen blivit till en bristande fasad och att kontrollen av kroppen gått förlorad eftersom personen har gått upp några kilo vilket inte överrensstämmer med de bestämda riktlinjer som ingår i den sunda livsstilen. Identiteten spricker då i kanten eftersom kvinnans identitet bestäms utifrån förmågan att kontrollera figuren. Samtidigt antyds det genom den retoriska frågan i den sistnämnda bildtexten att det inte ses som något jobbigt att komma tillbaka till och leva det hälsosamma livet, detta är snarare någonting njutbart. Mikaela lägger upp en bild som har ett annat motiv men som illustrerar samma grundläggande princip som återfinns i Josephines bild om att ”julhullet” ska bort:

Bilden visar en tecknad flicka i två olika illustrationer. I den översta ser hon glad ut och håller armarna i luften och en chipspåse i ena handen, texten under lyder "I love eating so much", där "love" står i en rosalila färg, resterande text är svart. I den undre illustrationen ser samma tecknade flicka sur ut och i texten står det: "But, I hate getting fat" och "fat" är precis som "love" betonat i rosalila.

En tecknad bild som denna framstår för många med största sannolikhet som ett roligt skämt men vad den i själva verket visar är hur underliggande normer hela tiden påminner individen om hur oacceptabelt det är att ägna sig åt en aktivitet som skulle kunna försämra kroppen, i det här fallet att äta för mycket. Det går att finna viss ångest i bilden i likhet med den fruktbild om "julhull" som Josephine lagt upp. Eftersom individen och framför allt kvinnan när hon ser på sig själv måste ha ett kritiskt förhållningssätt till livsstilen och den kropp som därigenom presenteras (Featherstone 1994) blir förtärandet av för mycket mat till den käpp som kan få hjulet att sluta snurra. En kritisk inställning till sig själv blir nästintill livsnödvändig eftersom det i den rådande kulturen handlar om att röra sig framåt, om att ständigt förbättra och undvika försämring. Därför kan för mycket ätande, även om personen i fråga tycker om det som framgår i Mikaelas bild, ge bakslag som i kulturella mått är oönskvärda. Det vill säga risken att framstå som icke-åtråvärd och därmed riskera att sätta den erhållna uppmärksamheten på spel.

För att få den uppmärksamhet som individen i en narcissistisk kultur söker efter krävs det sålunda av kvinnan att hon med omsorg vårdar sitt yttre vilket innebär att hon måste lägga ned energi på att framstå i bästa möjliga dager (Tseëlon 1998). Eftersom självet är konstant utställt för beskådande blir olika attribut, exempelvis kläder och mat, till en del i en symbolisk uppvisning av jaget vari symbolerna är formade av rådande konventioner (Giddens 1999). Den hälsodiskurs som genomsyrar användarnas bildflöden på Instagram ger upphov till att den nyttiga maten blir till uttryck för någonting annat; kosten får här symbolisera kroppsdisciplin och motivation, två nödvändigheter för att individen ska kunna vara i fas med vad som utseendemässigt förväntas av dem. Vad som vidare ter sig intressant är hur den gestaltade bilden av kroppen hela tiden styrks genom användaren själv och genom följare som bekräftar användarens osynliga kroppsprodukt och duktighet. Detta syns uttryckligt i några av Josephines bilder:

Josephine lägger ut en bild på sitt ansikte när hon ligger i sängen, ansiktet är vinklat mot kameran och hon ler. Undertexten lyder: ”700 kalorier borta på gymmet och storhandlat massa nyttigheter, nu blire stall (glad gubbe) känner mig duktig (hand som gör peace-tecken) #gym #workout #fitness #stable #fun #helth”. Bilden får kommentaren: ”duktig flicka :-)” och Josephine svarar: ”Visst (glad gubbe och arm som spänner muskeln)”

Samma användare lägger upp en collagebild med en bild på ansiktet och en skymtande vattenflaska samt två olika bilder på löpnandets siffror för kalorier, distans etc. Undertexten lyder: ”50 min på crossen 30 på bandet i uppförsbacke, å så lite magövningar (smileys: hand som håller ihop tummen och pekfingret och en glad gubbe) #gym #fitness #helthy #workout #fun #smail”. Bilden får en kommentar med ”tummen-upp” och en annan som säger ”Duktig du är snygging!”

Ytterligare en bild läggs upp av Josephine som hon tagit på sig själv och som visar hennes ansikte med undertexten: ”När man går upp 06.30 för att kötta på gymmet är man bra tung (smileys: arm som spänner muskeln, blinkande gubbe och hand som gör peace-tecken) @johwald #fitness #spinning #cross #gym #helthy”. Bilden får en kommentar med fem tummar-upp och tre utropstecken samt en som säger: ”Bra jobbat! (”tummen-upp”, arm som spänner muskeln och glad gubbe)”

Att dokumentera att man känner sig duktig och skriva ut detaljerade resultat i form av antal förbrända kalorier verkar vara ett sätt för användaren att bekräfta sig själv och dennes prestation. Samtidigt kan dessa bilder och texter liknas vid ett aktivt sökande efter bekräftelse från utomstående vilken är ämnad att förstärka duktighetskänslan. Bekräftelsen är viktig eftersom den är ett mått på att individen är framgångsrik i sitt skapande av en åtråvärd kropp och det faller sig därmed väl till pass att påstå att det inte endast handlar om duktighet utan även om duglighet. Som grundsten i denna duktig- och duglighetskänsla botten kroppsdisciplinen som blir till ett slags symboliskt kapital i Bourdieuska termer, ett allmängiltigt värde som bevis på att man passar in (Bourdieu 1993). Det moderna samhället svämmar över av råd och produkter ämnade att vägleda kvinnan i hennes strävan efter en trimmad och representabel kropp och anledningen till detta menar Macdonald (1995), i likhet med Giddens teori om kroppen och jaget, grundar sig i att kvinnans kropp är starkt bunden till hennes identitet. Kvinnan definieras inte utifrån mentala förmågor men utefter fysiska attribut och förmågan att visa upp en normanpassad kropp. Det är jäms med detta kvinnan bedöms av andra vilket gör att det är kroppen som likaså får agera utgångspunkt i hur hon definierar sin normerade identitet. Man skulle kunna formulera en tankegång som lyder: ”vad min kropp är, är jag” och det blir därför viktigt för individen att tala om hur mycket man tränar och hur nyttigt man äter

där bildbevis till ett talande intyg. Om individen bryter sundheten med att äta någonting som är mindre nyttigt blir det angeläget att påpeka hur detta trots allt inte är riktigt så illa som det hade kunnat vara:

Emelie lägger upp en bild på en form innehållande vad man antar är någon slags kaka. Texten under lyder: "Sweet sugary goodness! (hjärta) #foodporn #nyttigt #kladdigt #nejdetärintekladdkaka #nötterågrejer"

Emelie avslöjar genom bilden att hon ätit eller ska äta en onyttighet istället för frukt och grönt. Det är uppenbart hur detta är förknippat med synd eftersom hon måste påpeka hur kakan trots att den är klassad som onyttig ändå faller inom ramen för hälsosam mat eftersom det inte är en kladdkaka som följarna vid en första anblick kan tro. I denna syndens handling skymtas en skam över förtärandet av något som är mindre nyttigt än den mat användaren vill påpeka att hon i vanliga fall äter. De matrelaterade känslorna av synd och skam bottnar likt träningsbilderna i kopplingen mellan ett bristande underhåll av kroppen och moraliskt förfall. Det användaren därför gör genom konstaterandet av att kakan i själva verket inte är så förödande är att hon tar ett moraliskt ställningstagande där hon implicit säger: "titta här, jag unnar mig lite men disciplinen och kontrollen av min kropp finns kvar. Jag låter mig minsann inte förfalla."

Vad bilderna som berör träning och hälsosam mat förmedlar är en moralisering av kroppen. Genom att framställa kroppen inte i form av bilder på kroppen själv men med hjälp av andra motiv som får tala för den kroppsdisciplin och strävan som individen hela tiden ägnar sig åt blir dessa bilder ett sätt att exponera kroppen utan att exponera den. Oavsett om man är nöjd eller missnöjd med sin kropp blir bilder på löpbandets digitala siffror, på gymnastikskorna, på inspirerande bilder av drömkroppen och bilder på nyttig mat till ett sätt för individen att bevisa att man följer sina moraliska plikter genom motion och mat som går i hälsodiskursens fotspår. I och med att kroppen inte visas upp visuellt ligger heller aldrig resultatet av kroppsdisciplinen framme för granskning vilket medför att kroppen inte kan kritiserars. På så vis undviker individen en förkastning av dennes kroppsliga produkt och allt som återstår genom de andra bildmotiven är bekräftelse; bekräftelse på hur duktig man är som tar hand om sin kropp eftersom någonting annat hade varit otänkbart i en narcissistisk kultur. Utöver att kroppen är hårt bunden till normer om hur den bör se ut så kan man vidare förstå den aktiva handlingen av att inte visa sin kropp utifrån att kroppen är, till skillnad från andra delar av människan, mycket laddad. Det innebär att den kvinnliga kroppen inte bara kan

kritiseras utan även sexualiseras så fort den hamnar i det offentliga synfältet. Undvikandet av den visuella uppvisningen grundar sig därutöver i att det är just strävan och inte det slutgiltiga resultatet som är det viktiga. Detta eftersom kroppen aldrig är ett färdigt projekt. Den är likt en skulptur möjlig att stöpa i alla dess former och skam den som ger sig med tankegången att det inte finns någonting mer att göra.

4.2 Ansiktet

Medan den kroppsliga moralen framhävs genom bilder på allt annat än själva kroppen är ansiktet den del av människan som i användarnas bildström visas upp och blottas upprepade gånger. Ansiktsbilder är det motiv som vid sidan av kroppsrelaterade bilder dominerar narrativet och det är inte sällan som dessa bilder läggs upp i följd trots att de inte skiljer sig anmärkningsvärt från varandra. Samtliga bilder visar enbart ansikte samt övre axelparti och utelämnar resterande delar av individens fysiska uppenbarelse.

4.2.1 En egocentrisk aktivitet

Vad som framstår tydligt i samband med bilder av ansiktet är hur denna typ av bilder till skillnad från andra är de som genererar flest så kallade "likes" (ett hjärta följaren kan klicka på som innebär att man tycker om bilden) och positiva kommentarer:

Emelie lägger upp en bild på sig själv tagen rakt framifrån, i utsläppt hår och iklädd kofta samt halsband. Bilden får kommentarerna "Cutee!", "Nice! :)", "Veriii schmäääxii", "Beautiful girl, ur eyes are awesome :O :) @ebbamikaela" samt "Snygging!:) @ebbamikaela".

Mikaela lägger upp en bild på sig själv i utsläppt hår och grå collagetröja, tagen framifrån men med ansiktet aningen vinklat. Bilden kommenteras med en smiley med två hjärtan till ögon samt kommentarerna "Så vacker!" och "Fina du ! (hjärta)".

Josephine lägger upp en bild på sitt ansikte i utsläppt hår och stickad tröja, bilden får kommentarerna "Åååå shoo katt", "Wow :)" och "Gorgeous".

Förklaringen till varför ansiktsbilder får fler positiva kommentarer än bilder på andra motiv går bland annat att finna i det faktum att det som värdesätts i en narcissistisk kultur är självet framför allt annat (Lasch 1981). I bilderna som visar träning och mat syns sällan en mänsklig varelse men i ansiktsbilderna framträder denna rakt framför oss. Det som har betydelse idag är inte kollektivet utan individen och beviset för individen är ansiktet eftersom vi genom det känner igen andra och kan utnämna vilka vi själva är (Simmel 1965). Av den orsaken att

värdesättningen av självet är genomgripande blir det inte bara självklart för individen att lägga upp bilder på sig själv utan även självklart för utomstående att det är uppvisandet av ansiktet framför andra bilder som är värda positiv respons. Ansiktsbilder är helt enkelt det som både förväntas attrahera och som attraherar publiken. För att kunna ta bilder på sig själv krävs det att man äger en mobiltelefon med inbyggd kamera alternativt att bilder tas med en vanlig kamera och sedan förs över till mobiltelefonen. Hur fotandet än utförs är ägandet av en kamera essentiellt eftersom den för individen i en narcissistisk kultur blir till ett verktyg för självövervakning (Lasch 1981) som gör det möjligt för personen ifråga att utvärdera sina anletsdrag och jämföra dem med andras. Dessutom blir det möjligt att övervaka förändringar hos sig själv och granska jaget i sömmarna genom att gå tillbaka och titta på äldre bilder och på så vis kunna jämföra nyligen alstrat fotomaterial med gammalt, allt för att se vilka fläckar som kan putsas, vilket underlättas av Instagrams narrativa struktur. Sett utifrån Giddens (1999) teorier om reflexivitet gör jämförelseverksamheten att individen varje dag kan reproducera sin identitet genom pånyttskapande av den. Medan spegelbilden är någonting som enbart är synligt för individen själv blir (mobil)kameran och de ansiktsbilder som presenteras därigenom till den spegel som behövs för att visa upp sig för andra; en spegel som reflekterar individens framtoning och som används för att kunna tillfredsställa jakten på bekräftelse. Samtidigt som bekräftelsen erhålls genom positiva kommentarer kan det antas att den söks genom det upprepade publicerandet av fler ansiktsbilder på rad:

Josephine lägger upp en bild på sig själv i uppsatt hår och klädsel i form av en vit, stickad tröja och beige skinnjacka. Bilden som följer direkt efter är en bild på Josephines ansikte igen, här med uppsatt hår, guldhalsband och en grå luva på huvudet. Nästföljande bild är ytterligare en ansiktsbild där Josephine har på sig ett grått linne av axelpartiet att döma, återigen uppsatt hår och guldhalsband. På samtliga bilder ler hon samma leende med stängd mun. Det enda som skiljer bilderna åt är den varierade klädseln.

Med tanke på likheten i bilderna bortsett från klädseln hade de alla teoretiskt sett kunnat vara tagna vid samma tillfälle eller åtminstone under samma dag. Vad som väcker ifrågasättande är varför användaren lägger ut tre bilder på ansiktet i följd trots att de så påtagligt liknar varandra. Detta kan besvaras med hänvisning till det resonemang Twenge (2009) för om att uppkomsten av ny teknologi, däribland sociala medier, och förändring av tendenser i kulturen inneburit att utformningen av självpresentationer idag ser annorlunda ut i jämförelse med förr. Därmed framstår det som fullkomligt normalt att lägga upp tre bilder på sig själv i rad

eftersom det överrensstämmer med normen och man skäms heller inte över beteendet. I vissa fall förekommer det även att användarna lägger ut en ansiktsbild helt utan beskrivning och undertext, som om ord är överflödiga och en förklaring till bilduppladdningen inte ens är nödvändig, själva bilden i sin egenhet får tala och behöver inte rättfärdigas. Ingen höjer på ögonbrynen över att få se samma anlete i upprepning eftersom vi är vana vid det och det förhåller sig snarare som en självklarhet än ett undantag att det ser ut på detta vis. Ett exempel är den dominerande reklamvärlden där vi matas av kampanjer ofta kantade av samma person eller modell som inte sällan syns på tre, fyra eller kanske till och med fem storbilder bredvid varandra i tunnelbanan vilket gjort oss vana vid att frekvent se samma ansikten. Företeelsen grundar sig vidare i att belönat beteende upprepas eftersom bilder och beteende i narcissistisk tappning värderas högt vilket leder till att den typen av bilder får mer respons bland annat i form av kommentarer på sociala nätverk (Twenge 2009). Det hela kan i det närmaste gestaltas som ett kretslopp: Att ladda upp bilder på sig själv leder till respons i form av positiva kommentarer, positiva kommentarer innebär belöning som är lika med bekräftelse vilket i sin tur uppmuntrar till uppladdning av fler bilder på ansiktet vilket vidare leder till positiv respons, och så vidare. Processen är inte unik enbart för detta sammanhang utan är typisk för många företeelser i livet. Märker man att någonting fungerar, att det lönar sig och får den effekt som önskas är det mycket troligt att personen väljer att upprepa beteendet. De positiva kommentarerna kan ses som själva maskineriet i uppladdningen av dessa så kallade egobilder, eller ”selfies” som de kallas på ungdomsspråk, eftersom de alstrar den bekräftelse som individen i en narcissistiskt formad kultur ständigt suktar efter. Kort sagt är responsen en försäkran om att den avspeglning av sig själv som individen har gjort är gångbar.

Den narcissistiska bekräftelsen är dock undflyende i den bemärkelsen att narcissisten aldrig når fram till den bekräftelse som eftersträvas (Lasch 1981). Individen förblir därför otillfredsställd vilket ger grund för upprepning som utgörs av den enträgna uppladdningen av bilder på sig själv. Otillfredsställelsen och uteblivandet av en slutgiltig bekräftelse gör således att individen måste ta till medel för att på något sätt göra sig större och bättre och man gör det genom att ohindrat lägga upp fler egobilder. På så vis späds maskineriet av positiva kommentarer på av otillfredsställelsen som tvingar och gör det möjligt för individen att genom visuellt material fortsätta att ropa ”erkänn mig, tyck om mig!”. Twenge (2009) diskuterar huruvida framför allt unga personers självpresentationer på Internet kan bli en del av den riktiga, i-verkliga-livet-identiteten eftersom sättet man väljer att framställa sig på i sociala medier många gånger är överdrivet eller tillgjort i jämförelse med hur individen i själva verket är. Av just den anledning som ovan diskuterats, att den narcissistiska

självpotträtteringen belönas genom bland annat likes och kommentarer, kan den person som individen väljer att framställa sig som, på Instagram i detta fall, i själva verket bli en del av den riktiga identiteten och en viktig ingrediens i "mitt sanna jag". Dessutom är troligheten att utfallet blir sådant allttjämt större bland tonåringar eftersom identitetsskapandet i de unga åren är känsligt. Om den visuellt presenterade personen är den som blir uppmärksammas måste denne därför adapteras till den man är bakom det sociala nätverkets sammetsdraperier, det verkliga livets jag.

Speciellt som kvinna är det viktigt att framstå i bästa dager när man lever i ett samhälle som i första hand bedömer individuella prestationer där prestationerna i sig inte handlar om åstadkommandet av något, att lära sig dansa tango eller att få det jobb man önskar, utan om utseendemässiga prestationer och förmågan att kunna visa upp ett attraktivt och fläckfritt yttre (Macdonald 1995). Ett tilltalande ansikte ger uppmärksamhet, status och popularitet, tre ledord för individen i den narcissistiska svärmen. Precis som i resonemanget kring kroppen gäller det därför att förhålla sig kritisk till ansiktet och presentationen av det för att kunna inse det narcissistiskt uppsatta faktumet att det yttre aldrig är fulländat. Den bittert smakande sanningen säger oss att det alltid finns något att förändra eller förbättra. Lasch (1981:117) menar att:

"I syfte att fullända den roll han har tänkt ut för egen räkning stirrar den nya Narkissos på sin egen spegelbild, inte så mycket i beundran som i en oförbruten jakt på skavanker, tecken på trötthet, förfall. Livet blir ett konstverk [...] Vi alla, skådespelare och åskådare i lika mån, lever omgivna av speglar. I dem söker vi förnyad bekräftelse på vår förmåga att fångsla eller imponera på andra, letar ängsligt fram brister som kan förringa det yttre sken vi avser framhäva."

Med grund i detta citat kan förekommandet av ansiktsbilder hos instagrananvändarna där de vill framstå så utseendemässigt tilltalande som möjligt illustreras:

Josephine lägger upp en bild på sig själv i uppsatt hår, sminkade ögon, med guldhalsband och en grå/vit topp. Texten under lyder: "Daxx för sängen #girl #happy #smile #blonde #stockholm #sweden #sleep #bed #tired"

Emelie lägger upp en bild på sig själv i utsläppt hår med skidglasögon på huvudet iklädd tröja och halsduk. Undertexten lyder: ”Bild från i fredags, trött chey efter att ha gått upp vid 5 (smiley som sover) #skiing #me #selfie

Mikaela lägger ut en bild på sig själv sminkad, iklädd svart tröja och jacka och med slätt, utsläppt hår. Undertexten lyder: ”#står #ute #i #regnet #buhu (smiley: paraply)”

Josephine lägger ut en bild på sig själv där hon ligger ned i morgonrock, gör peacetecken och är fullt sminkad med markerade ögon och rosiga kinder. Texten under lyder: ”Godmorgon, ragga inför tävling (smileys: peacetecken och glad gubbe) #competition #day #godmorgon #happy #smail”

Hos Josephine syns två aktiviteter som vanligtvis är förknippade med andra uttryck än vad personen i fråga väljer att presentera. När man går upp på morgonen är det troligt att man ser aningen trött ut, inte sminkat sig ännu och kanske är rufsig i håret. Att gå och lägga sig är i vanliga fall associerat med sängen, ett osminkat ansikte och sängkläder. Istället är användaren påklädd och i båda fallen fullt uppsminkad. Mikaela beskriver hur hon står ute i regnet men bilden visar någonting helt annat: slätt, tillsynes välfönat hår som knappast blivit blött av det regn hon påstår sig stå ute i och sminket är på sin plats. Emelie påpekar likt Josephine hur trött hon är trots ett till synes piggt och fräscht yttre. Vad förhållandet belyser är vikten av att försköna sig själv. I sitt framträdande och uppvisning försöker individen att styra intrycket av sig själva genom att idealisera sitt utseende för att framstå i bästa möjliga dager och på så vis kunna ge ett förbättrat intryck av sig själv (Goffman 2004). Eftersom det är viktigt att framträdandet är enhetligt vid varje tillfälle och eftersom den nutida vardagen är genomsyrad av en kulturell betoning på det fysiska uppträdandet (Twenge 2009) krävs det av individen att denne är lika utseendemässigt tilltalande vare sig det är mitt på dagen eller vid sängdags på kvällen. Har man gett intryck av att vara och se ut på ett visst sätt vid ett tillfälle krävs det således att detta stämmer överrens med nästkommande tillfällen. Man skulle kunna likna bilduppvisningen på Instagram med att ständigt ha gäster på besök: man städar, gör sig i ordning och klär på sig något som är extra fint. Mitt i skimret blir dock idealiseringsaktiviteten till ett slags självbedrägeri eftersom individen i behovet av narcissistisk bekräftelse börjar tro på att den förskönade bilden av dem själva är sann. I en jagcentrerad kultur är bekräftelse så essentiellt att individen måste, och inte minst förväntas, försköna sig vilket gör att hen till slut likställer sig med den idealiserade jaguppvisningen och tror likt åskådarna på äktheten i denna (Lasch 1981; Goffman 2004). Genom att hålla sin presentation enhetlig och idealiserad undviker individen därmed avvísning eftersom ingen kan

kritisera den som tar sin plikt på allvar och lever efter de sociala överenskommelserna. För användarna är det inte endast viktigt att försköna sin självpresentation och däri sitt ansikte för att behålla enhetligheten utan även för att hålla takt med de kulturella konventioner som bestämt att ett icke-tilltalande yttre inte är värt uppvisning, att ett tillfixat och fräscht ansikte är det som är tillåtet att ta plats i det offentliga framträdandet. Ansiktet får stå för idealiseringen eftersom det till skillnad från kroppen mycket lätt kan manipuleras, som vi kan se i bilderna exempelvis genom smink. Ansiktet är någonting beständigt men är samtidigt ett lätthanterligt och manipulerbart verktyg när det kommer till att förvränga, förändra och förbättra för att i narcissistisk anda framstå utseendemässigt tilltalande. Precis som med kroppen måste kvinnan jobba med att underhålla sitt ansikte eftersom ”skönhet är för kvinnan ett identitetsspråk [...] Det är bara genom hårt arbete som kvinnan kan undgå att visa upp sig som ful” (Tsélon 1998:106).

Att skapa ett särskilt intryck gynnar i sin tur ingen annan än den egna personen vilket i viss mån är målet eftersom hänsyn inte nödvändigtvis behöver tillägnas andra i en individualistisk kultur. Genom att lägga upp ansiktsbilder för att generera positiva kommentarer, likes och för att få fler följare får individen egen vinning och kan på så sätt boosta självet. Det förefaller sig med det sagt att Instagram som fenomen i själva verket är en mycket narcissistisk och egocentrisk aktivitet vars uppkomst i stor utsträckning kan anses bottna i den jagbetonade kulturen där egocentriciteten kastas rakt på åskådarna genom representationen av ansiktet. Även om förekommandet av bilder på det egna ansiktet inte är det enda som går att finna på användarnas Instagram så är det fortfarande dessa motiv som är bland de mest framträdande och samtliga bilder som inte behandlar ansiktet är på ett eller annat sätt förbundna med den *egna* livsberättelsen snarare än de speglar samhällliga aspekter eller sociala relationer. Frånvaron av bilder på vänner och sociala sammanhang och (över)närvaron av ansiktsbilder förstärker den starkt lysande självcentreringen. Det framstår i det närmaste ironiskt att Instagram ingår i kategorin sociala medier samt att dessa typer av medier överhuvudtaget kallas sociala då de i så stor utsträckning kommer till att fokusera på individuella självpresentationer snarare än på de sociala relationer som kan skapas och vidhållas genom mediet.

4.2.2 Den odiskutabla huvudrollen

Bland användarnas bildliga berättelser återfinns på ett flertal ställen ansiktsbilder som läggs upp trots att de enligt undertexten inte är ämnade att berätta något om ansiktet i sig självt utan om andra företeelser:

Josephine lägger upp en bild på sitt ansikte i uppsatt hår, grå topp och guldhalsband med undertexten: ”EasyTone i all ära men runda gummisulor på is va fan ingen bra idea, stackars rumpa (glad smiley, ledsen smiley, händer som klappar) #easytone #ice #not #a #good #idea”

Emelie lägger ut en närbild på sig själv med håret hängandes lite lätt framför ögonen, iklädd vad som får antas vara en vit, stickad tröja. Texten under lyder: ”#påslakan”

Josephine lägger upp ytterligare en bild på sitt ansikte, iklädd en kofta och guldhalsband med undertexten: ”Regn (glad gubbe, paraply) #mys #rain”

Vid en första anblick av dessa motiv framstår de som vanliga, inte särskilt uppseendeväckande bilder på ett ansikte men vad som går att finna bakom det första intrycket har djupare innebörd än så. Till Josephines bild blir det lämpligt att ställa frågan: vilka skor? Eller kanske till och med, vilken rumpa? Allt vi ser är en bild på användarens ansikte. Trots att man kan tyckas skimta ett tyg i den nedre delen av Emelies bild, vilka hon i texten menar är påslakan, är det otvivelaktigt att det är användarens ansikte som är bildens fokus och inte sängens påslakan. I Josephines sistnämnda bild befinner hon sig i vad som kan antas vara ett badrum av bilden att döma trots att bildtexten berättar för oss att det regnar ute. Regn som smattrar mot rutan är knappast det som förevisas. Vad samtliga av dessa bilder illustrerar är hur ansiktet gång på gång används för att representera någonting annat och hur det bereds synmässigt utrymme framför andra motiv. Josephine skriver om sina nya gymnastiskor, att det regnar ute och Emelie beskriver sin bild med texten ”påslakan” men vad som framhävs är inte de nya skorna, regnet eller påslakanet – utan ansiktet.

Den beskrivna företeelsen är inte en tillfällighet. När vi möter människor, nya som gamla, är det första vi ser deras ansikte. De flesta kan med största sannolikhet vidhålla det faktum att blicken inte läggs på personens fötter eller axlar eftersom ett undvikande av bemötandet av ansiktet hade uppfattats som otrevligt. Dagligen överöses vi av ansikten i dess mänskliga form på arbetsplatser, i butiker, i skolan men också i visuell form via reklambilder och andra typer av bilder i såväl tidningar, på internet, på gatan som på TV. Ansiktet har obestridligen större betydelse än att enbart vara den kroppsdel vi kommunicerar med på grund av munnens placering. Sedan långt tillbaka har det funnits stort intresse för ansiktet och dess innebörd. Vad som särskiljer ansiktet från övriga delar av människan är den enhetlighet som till skillnad från andra kroppsdelar finns i ansiktet. Enhetligheten, och helheten, påverkas av

delarna vilket gör att minsta felaktighet, så som en sned näsa eller en grimas, kan förstöra hela intrycket (Simmel 1965). Speciellt i mötet med nya människor där det första intrycket påverkar följden blir det viktigt att ”hålla anletet i skick” och man väljer med fördel att utfärda ett leende snarare än andra miner. Simmel (1965) konstaterar att ansiktet mer än någonting annat symboliserar hela människan; i ansiktet blottläggs människans personlighet, karaktär och själ, en förmåga kroppen aldrig kan bemästra. Trots att dessa teorier om ansiktet är många år gamla och i Simmels essä var riktade mot konsten förser de oss med en förklaring till varför användarna på Instagram väljer att så ofta lägga upp bilder på sig själva, på ansiktet framför andra delar av den fysiska uppenbarelsen.

De bildliga berättelserna på Instagram kan ses som nutidens gallerier. Förr visades målerier av ansiktet upp i dessa finkulturens lokaler, idag visas visuellt material föreställande ansiktet istället upp i sociala medier, ett slags modernitetens konstgalleri. Framställningen av ansiktet framstår således inte längre endast som ett uppträdande i ren självpresentationsanda utan som en utställningsverksamhet eftersom världen är kantad av sceniska framträdanden men också fylld av arenor där människor ställer ut sin jagskapelse och välutvalda delar av den för beskådan (Hogan 2010). I en narcissistisk kultur statuerar ansiktet den välutvalda delen av jaget och agerar megafon för individen som därigenom kan utropa: ”det här är jag”. Anletet kan kort sagt ses om en sedlig kod vi blivit bekanta med. När det exempelvis handlar om självporträtt är det ingenting annat än ansiktet som målas på staffliets duk. Simmels diskussion om hur ansiktet symboliserar människan för att det representerar personligheten och karaktären innebär vidare att det är ansiktet genom sina drag som symboliserar personens individualitet och säregenhet. Medan kroppen ofta är täckt med kläder är ansiktet alltid naket, bart, blottat och individualiteten som genom ansiktet återspeglas går därför inte att förklara i samma anda som kroppen kan gömmas från offentlig beskådan. Dock föreligger ett motsatsförhållande i detta. Samtidigt som kroppen till skillnad från ansiktet kan döljas bakom kläder kan den aldrig lura åskådaren ifall kroppen är överviktig. Kroppen kan således manipuleras genom skylande av den men bara till en viss gräns. Ansiktet och andra sidan har just den förmågan. Även om personen är överviktig är detta inte någonting som nödvändigtvis syns i ansiktet (Simmel 1965) vilket bidrar med ytterligare förståelse för varför kroppen representeras genom bilder på allt annat än själva kroppen medan ansiktet ständigt blottas. Man kan säga att ansiktet talar, inte bara genom munnen, utan genom hela dess uppenbarelse i vilken varje människas unikheter fastställs. Schoug (2001) belyser sammanhanget och ansiktets odiskutabla huvudroll på ett talande vis genom att påpeka hur identitetshandlingar och pass består av en bild på ansiktet av just den anledningen att det är ansiktet som agerar

igenkänningsfaktor då det betecknar människans individualitet. Författaren ger ytterligare ett exempel om hur vi när vi bläddrar i fotoalbum kan utbrista ”där är jag!” vid en anblick av det egna ansiktet men att fallet inte hade varit så ifall bilden hade föreställt någon annan av kroppens delar så som magen eller ett ben. Sannolikheten är då större att bilden hade kommenterats med ”där är mitt ben” eller ”titta på min mage”.

Ansiktet som tecken på individualitet, som vittnesbörd på vad som skiljer oss från andra människor, både bottnar i och förstärks av en narcissistiskt formad kultur som betonar vikten av att vara unik. Idag handlar det om att anstränga sig för att vara så speciell som möjligt, att vara på ett sätt som ingen annan är och att sticka ut från mängden och det medelmåttiga (Twenge 2009). Anföranden av detta slag får det dock att framstå som att spelrummet är fritt och reglerna icke-existerande eller åtminstone inte nödvändiga att ta hänsyn till i målet att förstärka sin unikheter, men så är inte fallet. Det utseendemässiga spelrummet är för ansiktet till viss del friare när det kommer till normerade uppfattningar om hur man bör se ut eftersom ansiktet till skillnad från kroppen framhäver individens säregenhet men begränsningar finns även i detta rum. Människan och framför allt kvinnan kan inte välja att se ut hur som helst eftersom ett symmetriskt ansikte är vad som anses vara fint. Det som kan kallas extremer, så som en stor näsa eller andra drag som sticker ut för mycket, förstör symmetrin vilket gör att ansiktet istället förknippas med fulhet (Simmel 1965). Få kan förneka det faktum att ett par stora läppar anses vara mer attraktivt än ett par små i kulturella mått men ändå är regelverket för ansiktet inte lika hårt fastställt som för kroppen och trots närvaron av ansiktsmässiga ideal så är de inte fullt så strikta som de ideal kroppen i det moderna samhället förväntas efterleva. Detta bidrar med en insikt om varför ansiktet tilldelats huvudrollen i den visuella livsberättelsen och frambringar vidare förståelse för varför ansiktsbilderna är de som alstrar positiv respons från utomstående. Ansiktets täta förbindelse med personligheten gör det svårare att kritisera ansiktet eftersom det skulle innebära inte bara en kritik av ansiktet i dess rena form utan ett kritiserande av hela personen. Att lägga fram bildmaterial på en annan del av kroppen, så som bröstet eller rumpen, hade således gjort det lättare för åskådarna, och det hade i viss mån varit mer accepterat, att kommentera: ”ena bröstet är större än det andra” eller ”vilken liten rumpa du har” eftersom dessa kroppsdelar inte är lika sammansvetsade med människans helhet och inre i den mån ansiktet är. Kroppen är, trots dess starka band till kvinnans identitet, mer frikopplad från jaget än ansiktet; det jag som konstituerar själen, personligheten och karaktären.

Det har konstaterats att användarna vid upprepade tillfällen lägger ut liknande ansiktsbilder på rad och i dessa bilder går det att finna ytterligare mönster vilka berör de ansiktsuttryck användarna har på nästintill samtliga av sina ansiktsbilder:

I den dominerande majoriteten av Mikaelas ansiktsbilder ler hon smått med stängd mun en aningen plutande överläpp. Bilderna är tagna framifrån med en diskret snedvinkel av huvudet.

Josephine har uteslutande samma min på i princip alla de ansiktsbilder som finns i bildflödet. Hon använder sig av något slags "plutleende". Det kan visserligen vara så att användaren har relativt stora läppar, men i leendet med stängd mun accentueras läpparna genom att de trycks ut. Bilderna är precis som michaelapousars tagna rakt framifrån, ibland med en liten vridning på huvudet.

Till skillnad från nämnda användare ser Emelie inte glad ut på någon av sina bilder. På varje ansiktsbild plutar hon med munnen och bilderna är tagna framifrån, ibland skurna så att exempelvis en del av övre huvudet inte kommer med i bilden.

Onekligen skapar ansiktsuttrycken olika men samtidigt samma intryck. Josephines och Mikaelas leenden kan i viss mån uppfattas trevligare till skillnad från Emelies surare, plutande min. Dock betonas läpparna hos samtliga användare på ett eller annat sätt, mer eller mindre diskret. Siegel (1999) framhåller att ansiktsuttryck i hög grad är kulturbundna och att vi genom omedveten imitation väljer hur vi uttrycker oss i ansiktet. Det framstår därmed inte slumpartat att användarna väljer att i sina ansiktsuttryck pluta med läpparna eftersom värdesättningen av ytan gjort att människor kan sina bästa vinklar och miner bättre än sitt eget personnummer. Att vända blicken mot bland annat reklamvärlden räcker för att kunna se hur minerna härstammar från västerländska kulturella normer kring kvinnans plutande mun som förknippad med sexighet och åtrå (Macdonald 1998). Medvetet eller omedvetet har användarna inkorporerat dessa ansiktsuttryck i sin självpresentation eftersom individen indoktrineras till att lära sig att den typen av uttryck är de som för kvinnan leder till erhållen uppmärksamhet. Med hänvisning till tidigare resonemang om hur ansiktsbilder är det bildmotiv som ständigt återkommer delvis på grund av att de får positiva kommentarer kan man förstå förhållandet med upprepningen av ansiktsuttrycken på samma sätt eftersom ansiktsuttryck genom den respons de får blir bekräftade som gångbara och attraktionskraftiga (Siegel 1999:103). Användarnas beständiga val av ansiktsuttryck kan så även tänkas böttna i att minsta förändring av någon av delarna i anletet kan förta det intryck individen ämnat utsända (Simmel 1965). För att behålla intrycket som söt, snygg och även sexig väljer

användarna samma min i syfte att bevara kontrollen över det yttre så att presentationen inte ska riskera att bli betvivlad av följarna. Eftersom förändrat ansiktsuttryck i form av en grimas, ett leende som visar tänderna istället för plutande eller en annan vinkel av ansiktet kan förändra helhetsintrycket är det säkraste för individen att inte göra en sådan förändring. Det stängda leendet och plutandet med läpparna får därför i trygghetens tecken behållas vilket påvisar att även ansiktet liksom kroppen behöver tyglas för att bli socialt accepterat.

Som en del av ansiktet är minspelen en viktig aspekt för det intryck som skall avges men helheten har fortfarande störst betydelse. Schoug (2001:100-102) resonerar med koppling till kändisvärlden kring hur det i dagens samhälle har kommit till att handla om att ”ha ett ansikte” snarare än att ”ha ett namn” eftersom utseendet i ett bildsamhälle är viktigare och har större genomslagskraft än skrivna bokstäver. Resonemanget förstärks av Siegel (1999:111) som diskuterar kamerans betydelse för människan och ansiktet genom att hävda att: ”Face simply to the mirror, one’s recognition would lack certainty. It is the (aesthetic) representation of the face that matters in giving themselves a face”. Således är vikten av att dokumentera och på så vis registrera ansiktet väsentlig. Fotona på Instagram får större betydelse än spegelbilden eftersom de förser individen med möjligheter till dokumentation av ansiktet och därigenom existensberättigande för sig själva och synlighet inför andra. Att ge sig själv ett ansikte, inte genom en blick i spegeln men genom bilddokumentation, är en viktig del i individens identitetsskapande eftersom det fungerar som byggstenar i konstruktionen av självet. I en värld omgiven av bilder och fotografier, nutidens uppdaterade version av speglar, skulle det aktiva valet av att inte dokumentera sig själv därmed vara detsamma som att inte finnas till. Syns man inte, finns man inte. Eftersom den narcissistiska kulturen lägger fokus på att ”bli någon” snarare än att ”bara vara” (Twenge 2009) räcker det inte att vi enbart finns till, vi måste också bli sedda och då ansiktet är lika med jaget är det just detta som måste bli sett. I några av Mikaelas ansiktsbilder syns denna tillsynes desperata längtan efter att bli uppmärksammas:

Bilden föreställer Mikaelas ansikte fotat framifrån. I sammanhanget är det dock inte själva bilden som är talande utan den text som finns under bilden i vilken det står (utan reduktion): ”#insta #instahub #instagram #instafollow #instagramhub #instamessage #f4f #follow #followme #followifollow #followforfollow #iphone #iphone4s #iphonesia #iphoneonly #jj #jj_forum #ig #igers #2012 #sweden #swedishgirl”

En annan ansiktsbild har liknande undertext: ”#love #TagsForLikes #TFLers #tweegram #photooftheday #me #instamood #cute #iphonesia #fashion #summer #tbt #pleasefollow #igers #picoftheday #food #instadaily #instagramhub #beautiful #girl #iphoneonly #instagood #bestoftheday #jj #sky #picstitch #follow #webstagram #sun #nofilter #happy”

I försöket att få människor att hitta för att därefter följa henne hashtagar Mikaela varje ord och använder dessutom uttryck i dess direkta bemärkelse så som ”follow” för att få fler personer att följa och därmed, vilket är det viktigaste av allt, se henne. Ord som till och med inte är i närheten av att höra samman med ansiktsmotivet används i denna längtans desperation för att få bekräftelse. Sol, mat och himmel är ingetdera saker som finns med i bilden men är ord som användaren nyttjar utifrån medvetenheten om att de ofta förekommer på Instagram vilket ökar chanserna till att bli upptäckt. Adjektiv som ”beautiful” och ”cute” blir vidare till en bekräftelse för individen av sig själv inför sig själv genom att adjektiven används för att benämna det egna utseendet. I detta bekräftelsesökande står bilden av ansiktet i frontlinjen och formas till att bli ett begärlighetens subjekt. Den tillsynes oupphörliga narcissistiska jakten på uppmärksamhet utspelar sig mitt i livets skådespel där ansiktet anammat huvudrollen genom att låta sig blottas.

5. Moraliska vs Individuella självporträtt

Growing obsession with appearance is a clear symptom of narcissistic culture in love with its own reflection – Jean M. Twenge

De tre studerade fallen visar på hur representationen av kroppen och ansiktet statuerar två viktiga aspekter av och uttryck för den narcissistiska kulturen. Vad de har gemensamt är att de båda används för att nå den narcissistiskt präglade självbekräftelsen som garanti för hur bra man är och ser ut samt att individen genom bilder som representerar kroppen och ansiktet försöker att skapa en tilltalande bild av sig själv. Vad som dock skiljer de två åt är att ansiktet är det som tillåts ta plats i synligheten medan kroppen inte visas upp; den göms, förläggs till det fördolda och blir enbart synlig genom andra motiv som får representera den. Kroppen och ansiktet uttrycker olika saker samtidigt som de vilar på en gemensam grund utgjord av den narcissistiska självpresentationen. Fallen visar på hur det för kvinnan är viktigt att ständigt, utan avbrott och undantag, framhäva att man har ambitionen till att underhålla sin kropp och att man inte låter den förfalla. Detta gör användarna genom att lägga ut bilder förknippade med träning och på nyttig mat som ett talande bevis på att de håller sig fysiskt aktiva och på

så vis är värda uppskattning och bekräftelse. I sammanhanget har Featherstones teorier om kroppen visat sig relevanta och därmed har det framkommit att den moraliska, disciplinerade aspekten av jaget är tätt knuten till kroppen. Till skillnad från ansiktet är kroppen extremt normerad och placerad i en strikt utformad mall som få människor är naturligt skapta utefter. Mediernas ideal är så snäva att de likt en vådräkt blir svåra och många gånger i det närmaste omöjliga att ta på sig vilket leder till ett konstant kroppsligt missnöje eftersom man inte ansluter sig till idealen som så intensivt önskas. I detta bottnar förklaringen till varför man väljer att inte visa upp sin kropp. Eftersom felfri för narcissisten är det enda alternativet hålls kroppen i det dolda för att eliminera risken att någon ser skavanker och bristfälligheter, de tecken på naturlighet som varje människa har men som i kulturen är bannlysta. Lösningen blir att helt radera kroppen ur det offentliga synfältet för att undvika skammen, skam för att inte ha en kropp som är slank, slimmad och fettfri, en företeelse som Tsëlon (1998) diskuterat mycket i sitt perspektiv på hur den normativt avvikande kvinnokroppen avskedas av samhället som oduglig. Därmed blir det lämpligt att påpeka att uppsatsen, även om dess utgångspunkt inte härstammar därifrån, till viss del berör ett genusperspektiv utöver det narcissistiska perspektivet.

Vad finns då kvar? När kroppen inte ligger framme för betraktelse och bedömning återstår en annan sorts uppvisning av strävan och moraliskt ställningstagande. Genom bland annat bilder på löpbandet som berättar hur många kalorier som förbränts visar de studerade fallen på hur mätbarheten används för att bevisa hur man hela tiden försöker och arbetar för att nå den ideala kroppen och de kulturellt uppsatta normerna för hur kvinnans kropp bör se ut. Löpbandets siffror vittnar om reducering av det som är oönskat, nämligen kalorier, vilka måste bort eftersom de är så förödande för kroppen; de har makten att utplåna kroppen och göra den icke-åtråvärd. Disciplinen blir till en slags symbolisk tillgång för att den är förknippad med samhällelig status vilket är en essentiell ingrediens i den narcissistiska självpresentationen där målet är att nå bekräftelse på den kropp individen väljer att visa upp genom att inte exponera den. En sådan disciplin kan i andra ord sägas vara den inträdesbiljett som är nödvändig för individen att äga i försöket att uppnå en socialt accepterad identitet, eller i utvecklad mening; en socialt accepterad, normerad identitet.

Distinktionen mellan kroppen och ansiktet är viktig. Medan kroppen är bundsförvant med den identitet som är formad utefter kulturella konventioner kan likhetstecken sättas mellan ansiktet, personlighet och individualitet utifrån Simmels (1965) diskussion om ansiktets betydelse. Annorlunda uttryckt återspeglar kroppen den moraliska och normerade identiteten medan ansiktet hör samman med den personliga identiteten. Tar man bort ansiktet

så försvinner identiteten, den grundläggande identitet som i så mycket högre grad än kroppen har förmågan att besvara frågan om vem man är. Ansiktet som en spegling av själ och personlighet i förhållande till kroppens bundenhet till normer bereder plats för en viktig poäng i distinktionen: ansiktet är viktigt för allas identitet, kroppen är viktig för kvinnans. Förhållandet har påvisats delvis genom det faktum att ifall en kroppsbild överhuvudtaget läggs upp så är det inte bilden av den egna kroppen utan av någon annans, ett motiv som föreställer drömkroppen, medan man aldrig publicerar en bild på någon annans ansikte och hävdar att ”detta är jag”, eller ”detta är vad jag utseendemässigt strävar efter”. Dock syns viss normering även i framställningen av ansiktet genom ansiktsuttryck som är kulturellt bundna till vad som uppfattas som kvinnlig sexighet och åtrå. Vidare är ansiktet normerat på så vis att det utifrån Goffmans teorier om intrycksstyrning är det manipulerbara verktyg som används i behovet av idealisering vilket inte är skapat av någonting annat än samhälleliga normer och konventioner. Eftersom ansiktet återger individualiteten, det som gör individen unik i jämförelse med andra, och eftersom ansiktets spegling av personen gör det svårare att kritisera, är det bilder på ansiktet och enbart det egna ansiktet som tillåts ta plats i synlighetens rum. Att aldrig exponera den egna kroppen vittnar om att individen ser sig själv som ofärdig vilket i narcissistiska mått är nödvändigt för att ständigt kunna förbättra den kroppsliga produkten. Det framstår således föga förvånansvärt att plastikkirurgiska ingrepp ökar så pass mycket att bröstförstoring i USA blivit allt vanligare som studentpresent (Twenge 2009). För om samhället ger en uppmärksamhet först när man kan visa upp det som i kulturella mått anses attraktivt och uppmärksamheten har ett så avgörande och eftersträvansvärt värde, varför skulle man då inte göra allt som står i ens makt för att få den? Det är här viktigt att poängtera att framställningen av det yttre har att göra med de krav som ställs specifikt på kvinnan men att företeelsen framför allt visat sig bottna i, vilket illustreras tydligt i Twenges ovanstående citat, en extremt narcissistisk kultur som gjort den utseendemässiga framtoningen till ett beroende, ett måste för att överleva i en värld som bedömer människan utifrån hennes utsida.

Trots skiljaktigheter i betydelse och i hur man väljer att presentera dem har representationen av både ansiktet och kroppen ett gemensamt uppsatt mål om att nå acceptans och uppmärksamhet och en unison plattform som de står på utgjord av den narcissistiska kulturens självbekräftelsebehov. Kroppen får bekräftelse genom duktigheten som framhävs genom den, ansiktet genom att synas direkt. Sålunda finns skillnader i innebörden och framställningsformen men vad som är intressant är kombinationen av de två, att ansiktet och kroppen samverkar för att individen ska framstå som fläckfri och få chansen att i

spegelbilden, den både sanningstalande och lögnhalsiga vännen och fienden, skymta ett uns av perfektion. Eftersom kulturen är beroende av utseende går livets narcissistiska skådespel ut på att spela en roll och att manipulera representationen av sig själv till att framstå så attraktiv som möjligt. I och med att målet för narcissisten är att vara bättre och snyggare än andra hamnar därmed äktheten i andra hand, den är oviktig i förhållande till den uppmärksamhet som ett vackert ansikte och en slank kropp kan alstra.

Fallen på Instagram visar hur den narcissistiska självpresentationen är utbredd i samhället och framför allt i den yngre generationen som fått namnet "Generation Me". Artikeln med den ironiserande titeln "The new greatest generation" publicerad i TIME, vol. 181 nr. 19, i maj 2013 påpekar hur denna generation lever sina liv genom en mobilkamera som i första hand används för att ta bilder på dem själva och hur ungdomarna formats av det rådande medielandskapet: "Millennials grew up watching reality TV shows, most of which are basically documentaries about narcissists [...] They want constant approval – they post photos from the dressing room as they try on clothes" (Stein 2013). Att artikeln publicerats av ett dominerande nyhetsmedium och det faktum att den utkom i slutskedet av uppsatsarbetet är en tydlig indikator på att detta är ett område som syns i allt större utsträckning och det förtjänar därför att studeras vidare. I föreliggande studie har det påvisats hur ansiktet och kroppen är två aspekter av den narcissistiska kulturen med utgångspunkt i den unga kvinnan. Man skulle således kunna gå vidare med ämnet i fråga genom att studera ifall motiven i självpresentationerna ser likadana ut bland unga killar tillhörande Generation Me. På så vis finns möjligheten att stöta på en dualism inte bara mellan ansiktet och kroppen, utan även mellan unga tjejer och killars presentationer av sig själva.

Vad som i sammanhanget är problematiskt är bland annat det faktum att den unga kvinnan som redan befinner sig i skottzonen för dagens utseendefixering sugts in allt mer i strömmen och ser det som ett måste att framhäva en förskönad och attraktiv bild av sig själv. Att upprätthålla kroppen och att ständigt ta bilder på sitt ansikte är en egenutförd, aktiv handling men i grunden är den inte självvald. Den är skapad och utvecklad av ett samhälle som försätter individen i ett måstetillstånd av att välja: att presentera sig själv eller att inte göra det och därmed riskera att bli berövad på bekräftelse. I den narcissistiska kulturen blir bekräftelsen vad vatten är för den uttorkade, en livsnödvändighet, och sociala mediers utrymme för skådespelet blir till en optimal arena för den oupphörliga jakten. Kanske är det så att snövitsagans elaka drottning i Instagram funnit sin ideala spegel.

6. Referenser

Bourdieu, Pierre (1993). *Kultursociologiska texter*. 4. uppl. Stockholm: B. Östlings bokförl. Symposion

Buffardi, E. Laura & Campbell, W. Keith. (2008). Narcissism and social networking web sites. *Personality and Social Psychology Bulletin*, vol. 34, ss. 1303-1314. doi: 10.1177/0146167208320061

Cowan-Jenssen, Sue & Goodison, Lucy. (2009). Narcissism: Fragile bodies in a fragile world. *Psychotherapy and Politics International*, vol. 7, ss. 81-94. doi: 10.1002/ppi.187

Featherstone, Mike (1994). *Kultur, kropp och konsumtion: kultursociologiska texter*. Stockholm: B. Östlings bokförl. Symposion

Giddens, Anthony (1999). *Modernitet och självidentitet: självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos

Goffman, Erving (2004). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. 4. uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag

Hogan, Bernie. (2010). The presentation of self in the age of social media: distinguishing performances and exhibitions online. *Bulletin of Science, Technology and Society*, vol. 30, ss. 377-386. doi: 10.1177/0270467610385893

Lasch, Christopher (1981). *Den narcissistiska kulturen*. Stockholm: Norstedt

Macdonald, Myra (1995). *Representing women: myths of femininity in the popular media*. London: Arnold

Mehdizadeh, Soraya. (2013). Self-Presentation 2.0: Narcissism and self-esteem on Facebook. *CyberPsychology, Behaviour and Social Networking*, vol. 13, ss. 357-364. doi: 10.1089/cyber.2009.0257

Merriam, Sharan B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur

Schoug, Fredrik. (2001). Public face, respected name: The conditions of fame. *Ethnologia Scandinavica*, vol. 31, ss. 99-108

Siegel, T. James. (1999). Georg Simmel reappears: "The aesthetic significance of the face". *Diacritics*, vol. 29, ss. 100-113. url: <http://www.jstor.org/stable/1566457>

Simmel, Georg & Kurt Wolff (red.). (1965). *Essays on Sociology, Philosophy and Aesthetics*. New York: Harper Torchbooks, The Academy Library of Harper & Row.

Stein, Joel. (2013). The new greatest generation. *TIME*, 20 maj.

Tseëlon, Efrat (1998). *Kvinnan och maskerna*. Lund: Studentlitteratur

Turner, Bryan S. (1984). *The body and society: explorations in social theory*. Oxford: Blackwell

Twenge, M. Jean. & Campbell, W. Keith. (2009). *The narcissism epidemic: living in the age of entitlement*. 1st Free Press hardcover ed. New York: Free Press

Werth, Margaret. (2006). Modernity and the face. *History and Theory of the Arts, Literature and Technologies*, vol. 8, ss. 83-102. doi: 10.7202/1005541ar

Østbye, Helge (2004). *Metodbok för medievetenskap*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi

Elektronisk källa

Tsukayama, Hayley. (2013). Instagram: 40 million photos posted daily. *The Washington Post*, 18 januari. http://articles.washingtonpost.com/2013-01-18/business/36409617_1_monthly-active-users-instagram-user-count (Hämtad: 2013-04-03)